

קרח ג

ברענגען די ווערטער ביי שלמים; און אויב אויך בכור נאכל „לכהנים לנשיהם וכו׳״ — פארוואס איז ער זיי משמיט ביי בכור?

ומובן אז מען קען ניט זאגן, אז ווייל ער וויל מקצר זיין בלשוננו איז רש״י משמיט א דין!

ונוסף ע״ז — לפ״ז האָט ער אויך ניט געדארפט זאגן די ווערטער „אף (הבכור) נאכל לשני ימים ולילה אחד״, נאָר שרייבן בקיצור: „אף הבכור כן״, אָדער בכלל אויסלאָזן דעם גאַנצן סיום „אף הבכור וכו״״.

די תמ׳ איז נאָך גרעסער: דער מקור פון דעם פירוש רש״י איז אין ספרי׳ וגמרא׳, און אין די ביידע ערטער ווערט אינגאנצן ניט דערמאָנט דער פרט פון „נאכלים לכהנים) לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם״, ניט ביי שלמים און ניט ביי בכור — עס שטייט בלויז „מה שלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד אף בכור נאכל לשני ימים ולילה אחד״ — און רש״י איז (משנה פון ספרי וגמרא און איז) מוסיף דעם פרט בפירוש.

ב. דערנאָך איז רש״י מעתיק די ווערטער „לך יהי״״ און איז מפרש: „בא ר׳ עקיבא ולמד הוסיף לך הכתוב הוי אחרת שלא תאמר כחזה ושוק של תודה שאינו נאכל אלא ליום ולילה״.

(5) ובריב״א עה״ת כאן משמע שלא גרים תיבות אלו ברש״י.

(6) ובריב״א משמע דכן היתה גירסתו בפירוש רש״י.

(7) ולהעיר שכ״ה בב׳ כת״י רש״י שתח״י.

(8) עה״פ.

(9) זבחים נו, א.

א. אין דער היינטיקער סדרה זאגט די תורה דעם דין פון „בכור שור או בכור כשב או בכור עז״ — אז „לא תפדה קודש הם את דמם תזרוק גו׳ ואת חלבם תקטיר גו׳ ובשרם יהי לך (צו די כהנים) כחזה התנופה וכשוק הימין לך יהי״״.

שטעלט זיך רש״י אויף די ווערטער „כחזה התנופה וכשוק הימין״ און איז מפרש: „של שלמים שנאכלים לכהנים לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם לשני ימים ולילה אחד אף הבכור נאכל לשני ימים ולילה אחד״.

דאָרף מען פאַרשטיין:

רש״י הויבט אָן (ביי שלמים) מיט צוויי פרטים — (א) (ווער קען זיי עסן) „לכהנים לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם״ (ב) (ווען זיי ווערן געגעסן) „לשני ימים ולילה אחד״ — און איז מסיים בלויז מיט איין פרט: „אף הבכור נאכל לשני ימים ולילה אחד״;

איז תמוה — ממה־נפשׁ: אויב רש״י איז משמיט די ווערטער ביי בכור ווייל ער האָלט אָז בכור נאכל נאָר לזכרי כהונה׳ — האָט ער ניט געדארפט

(1) יח יז״ה.

(2) כ״ה בדפוסים שלפנינו. אבל בדפוס ראשון (ורוב כת״י רש״י שתח״י. וכו׳ גירסת הרא״ם) — „לכהנים ולנשיהם״. ובדפוס שני „לכהנים לנשיהם ולבניהם״. ובא׳ מכת״י רש״י (שתח״י) „לנשיהם לבניהם ולעבדיהם״ (כלי תיבת „לכהנים״).

(3) ע״ד ההלכה י״א כן (רשב״א נדרים יא, ב בשם הראב״ד. אבל ראה לחימ׳ להל׳ נדרים פ״א הי״א).

(4) ומשׁנ׳ בפסוק שלאח״ז „כל תרומות הקדשים גו׳ ולבנותיך״ — עכצ״ל דלא קאי אכולן (ראה רש״י שם „כללה בתחלה וכללה בסוף״, והרי „בתחלה״ איירי במתנות שנאכלות רק לזכרי כהונה (לעיל פסוק ט״ו)).

דארף מען פארשטיין:

(ד) ע"ד הפשט — פון וואנעט איז דער הכרת אַז „לך יהי" איז אַ ריבוי („הוסיף לך הכתוב הוי' אחרת")?

ג. דער ביאור בכל זה:

רש"י איז שווער דער יתור הלשון אין אונזער פסוק. דלכאורה: נאך דעם ווי עס שטייט „ובשרם יהי לך" (אז דער בשר הבכור באלאנגט צום כהן), וואס קומען מוסיף זיין אויף דעם די ווער-טער „כחזה התנופה וכשוק הימין (לך יהי)" — דערפאר לערנט רש"י אז די ווערטער קומען לערנען אַ דין, אין וואס פאר אַן אופן ווערט „בשרם" נאכל.

אויב מ'זאל אבער זאגן אז די ווערטער קומען בלויז אַנווייזן דעם זמן האכילה — „לשני ימים ולילה אחד" ווי חזה ושוק של שלמים — איז ניט פאר-שטאנדיק: פארוואס דארף דער פסוק מרמז זיין, זאגן דעם דין דורך פאר-גלייכן צו אַן אנדער קרבן — מיט די ווערטער „כחזה התנופה וכשוק הימין", און בפרט אַז דאן איז ערשט ניט קלאר צי דאס מיינט „של שלמים שנאכלים" . לשני ימים ולילה אחד" אדער „של

(א) ווי גערעדט כמה פעמים, איז רש"י מעתיק דעם שם בעל המאמר נאך אין פאל ווען דאס איז מוסיף אין הבנת הפירוש — ובנדוד: וואס ווערט דא בעסער פארשטאנדיק דורך דער ידיעה אַז דעם מאמר האָט געזאָגט ר' עקיבא?

(ב) וואס איז די אריכות הלשון „בא ר' עקיבא ולמד" — רש"י האָט געדארפט זאָגן בקיצור (כדרכו בכ"מ) „אמר ר' עקיבא"?

דער מקור פון מאמר ר"ע איז אין ספרי' וגמרא', און דארטן איז אויך אַ לשון בלתי רגיל „קפץ ר"ע". אבער דארטן איז דאס פארשטאנדיק, ווייל ער קומט אינמיטן אַ שק"ט: פריער האָט מען געפרעגט די שאלה „לפני חכמים בכרם ביבנה" כ' נענה ר' טרפון כו", האָט ר' יוסי הגלילי געפרעגט אַ קשיא וואָס ר' טרפון האָט ניט געקענט פאר-ענטפערן¹⁰, איז אַן אנדערער אריין אין דער שק"ט — „קפץ ר' עקיבא" . אמר כו" — אבער ווי פאסט דא בפרש"י דער לשון „בא ר' עקיבא" ווען די גאנצע שק"ט ווערט ניט דערמאנט?

(ג) אַז בכור נאכל לשני ימים ולילה אחד דארף מען ניט אַנקומען צו אַ הוסיפה „לך יהי" (הוסיף לך הכתוב הוי' אחרת) — דעם דין לערנט מען אַפ פון פסוק „שנה בשנה" (אין פ' ראה¹²), ווי רש"י איז דארטן מפרש „למד שנאכל (בכור) לשני ימים ולילה אחד"¹³.

בשנה"י. אבל ע"ד הפשט י"ל שאין זו קושיא (כ"כ), כי כו"כ מצות ודינים נשנו במשנה תורה. והקושיא שבפנים היא — מגיל לרשי (ע"ד פשש"מ) לדרוש התיבות „לך יהי" לריבוי, והלימוד („שלא תאמר כחזה ושוק של תורה") לשלול הספק בקרא ילמוד מן הכתוב „שנה בשנה". וראה לקמן בפנים סעיף ו'.

(14) ראה גם באר יצחק לפרש"י כאו.

(10) כ"ה בזבחים שם. וי"ג כן גם בספרי (ראה ספרי מהדורת האראוויץ).

(11) „נסתלק (נשתתק) ר' טרפון" (זבחים שם. ועדיין בספרי (ראה מהדורת הנ"ל)).

(12) טו, כ.

(13) במפרשים (רא"ם, גויא ועוד) הקשו ל"ל ב' לימודים (ולהעיר שנספרי כאו (וכן בבכורות כו, ב) הם ב' ידיעות, נלמד מכתב דידו, או מהכתוב „שנה

(*) בגויא (וראה נחלת יעקב) ת"י דב' הפירוש רש"י הם לב' הדיעות. אבל כמדובר כמ"פ וראה הנעתק בלקו"ש חט"ו ע' 392 הערה 13, אין לומר שרש"י מפרש במקום א' כדיעה א' ובמ"א כדיעה הפכית, שהרי מפרש פשש"מ, ואא"פ שפשוטו של מקרא אחד — יסתור פשוטו דמקרא שני!

ולבנותיך" (און במילא וואלט מען גע-
וואוסט אויך — נשיהם ועבדיהם?)

דערפאר לערנט רש"י, אז "לך יהי"
קומט קלאר מאַכן דעם דין פון "שני
ימים ולילה אחד", ובמילא, אז מיט די
ווערטער, "כחזה התנופה וכשוק הימין"¹⁸
קומט דער פסוק זאָגן צוויי דינים¹⁹, סיי
אז נאכל לכהנים לנשיהם ולבניהם
ולעבדיהם, און סיי אז נאכל לשני ימים
ולילה אחד.

עס בלייבט אבער ניט פארשטאנדיק
(כנ"ל): פארוואס איז רש"י מסיים בלויז
מיט איין פרט — "אף הבכור נאכל לשני
ימים ולילה אחד?"

ה. דער ביאור בזה:

די צוויי פירושי רש"י ("כחזה התנופה
וכשוק הימין" און "לך יהי") זיינען ניט
באזונדערע אָפּגעטיילטע פירושים, נאָר
דאָס איז איין המשך²¹: רש"י זאָגט דעם
לימוד פון שלמים, און דער סיום פון
דעם זיינען די ווערטער "אף הבכור"²²
— אזוי ווי דיני חזה ושוק של שלמים,
אזוי זיינען דיני הבכור:

און דערנאך הויבט אָן רש"י און זאָגט
א צווייטן ענין: בנוגע דעם דין הנ"ל
"נאכל לשני ימים ולילה אחד" (איז דא א

תודה²³ שאינו נאכל אלא ליום ולילה",
און מען דארף האבן נאך א הוספה
ולימוד "לך יהי" — הוי אחרת"

— עס האט געדארפט שטיין קלאר
ובקיצור: "ביום הקריבו יאכל ומ-
מחרת"²⁴!

דערפון איז רש"י מכריח, אז מיט די
ווערטער, "כחזה התנופה וכשוק הימין"
מיינט מען מער ווי דעם איין דין
(— נאָר צוויי דינים): "שנאכלים (א)
לכהנים לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם (ב)
לשני ימים ולילה אחד".

ד. עפ"ז איז אויך פארשטאנדיק
פארוואס רש"י לערנט ארויס "שלא
תאמר כחזה ושוק של תודה" פון "לך
יהי", און וויל זיך ניט פארלאזן אויפן
פסוק "שנה בשנה" (איז פ' ראה):

אויב מ'זאל זאָגן, אז אין אונזער פסוק
איז ניטא קיין לימוד וועגן זמן אכילת
בכור, וועט אויסקומען, אז מיט "כחזה
התנופה וכשוק הימין" מיינט דער פסוק
בלויז איין דין — "נאכל לכהנים
לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם";

ווערט שווער כנ"ל: פארוואס זאָגט
דער פסוק דעם דין מיט א רמז ("כחזה
התנופה וכשוק הימין") און — ניט
בפירושו. ובפרט אז פאר דעם שטייט יא
בפירושו²⁵ — (ביי "תרומת מתנם לכל
תנופות בני") — "לך נתחים ולבניך

(18) מכיון שאין ההגבלה דוכרי כהונה. ולהעיר
מרש"י לעיל שם, לרבות אשתו. ואכ"מ.

(19) כי מהלכות, לך יהי" בפ"ע אין יודעים
שנאכל לשני ימים כו'.

(20) ופשוט שאין להקשות על הפסוק עצמו: למה
אמר הדיו (דנאכל לשני ימים כו') גם כאן (כיון
שנשנה במשנה תורה) — שהרי אדרבא מקום
אמירת דיני בכור הוא כאן.

(21) ע"ד רש"י שלפניו (יח, ט) — ג' ד"ה: כל,
מתחם, אשר. ובכ"מ.

(22) ובפרט לגירסת הריב"א בפרש"י (כנ"ל
הערה 6) "אף הבכור כו". ובא"ר קצת י"ל ש"אף
הבכור" הוא התחלת הענין שלאחיו (כדלקמן).

(15) ואף שחזה ושוק נאמר גבי שלמים (צו ז, כט
ואילך) — הרי ע"פ פרש"י (שם, יד) "חזו מחזה
ושוק שזה כמו שמפורש למטה . . . והתודה קרוי
שלמים" — גם תודה בכלל זה [משא"כ ע"ד ההלכה
שנק' דבר הלמד ממא' (בהיקש) — ספרי וזבחים
שם. וראה המשך הגמ' דגם לרע"ק נק' (עכ"פ)
הימנו ודבר אחר]. ולהעיר מפרש"י פרשתנו לעיל
(יח, יא) — שמתחיל בחודה.

(16) ע"ד צו ז, טז.

(17) פרשתנו יח, יא. ועד"ז לקמן פסוק יט.

המשך ופירוש²³ — „לך יהי בא ר' עקיבא ולמד כו'":

בא דעם פרט איז ניט גענוג (דער לימוד פון) די ווערטער „כחזה התנופה וכשוק הימין (של שלמים)" — ווייל מען קען מיינען „כחזה וכשוק של תודה שאינו נאכל אלא ליום ולילה" — נאָר מ'מוז אַנקומען (אויך) צו די ווייטער-דיקע ווערטער „לך יהי", „הוסיף לך הכתוב הוי' אחרת".

עפ"ז איז אויך פאַרשטאַנדיק וואָס רש"י איז מדייק „בא ר' עקיבא ולמד": ער וויל דערמיט קלאַר מאַכן אַז דער פירוש איז ניט אַ התחלת ענין — וואָס דעמאָלט פאַסט ניט דער לשון „בא ר' עקיבא" — נאָר ס'איז אַ המשך (און) אינמיטן דעם פירוש (בקשר) צו די פריערדיקע ווערטער „לשני ימים ולילה אחד":

רש"י באַוואַרנט²⁴ די קשיא אויף „לשני ימים ולילה אחד" — פאַרװאָס פאַרגלייכט מען בכור צו שלמים און ניט צו תודה — און זאָגט: „בא ר"ע ולמד הוסיף לך הכתוב הוי' אחרת כו'".

ו. לאַחרי כל הניל קען אַ תלמיד ממוּלח פרעגן, אַז דער לשון הפסוק איז ניט אינגאַנצן גלאַטקײַ:

וויבאַלד דער פסוק חזרט איבער דעם זעלבן לשון „יהי לך . . לך יהי" — איז

מסתבר צו זאָגן, אַז דאָס רעדט זיך אין דעם זעלבן ענין, כדי לחזקו²⁵,

[ע"ד ווי אין אָנהויב פון פ' שלח²⁶ שטייט „איש אחד איש אחד למטה", ועד"ז ביי די קרבנות הנשיאים שטייט²⁷ „נשיא אחד ליום נשיא אחד ליום" — וואָס רש"י איז דאָרט ניט מפרש דעם כפל הלשון, ווייל ע"ד הפשט איז דאָס כדי לחזק ולהדגיש הענין]:

אַבער לויטן ביאור הנ"ל קומט אויס, אַז דער ערשטער טייל פון פסוק — „ובשרם יהי לך כחזה התנופה וכשוק הימין" — איז (ניט אַ דין פרטי, נאָר) אַ דין כללי, אַ כללית־דיקער צוגלייכן צו חזה ושוק של שלמים (אין מער ווי איין פרט: נאכל לכהנים לנשיהם כו', און נאכל לשני ימים כו'); און דער לשון „לך יהי" בסיום הפסוק קומט מרבה זיין איין פרט אין דעם דין פון זמן אכילתו?

דערפאַר איז רש"י מדגיש, אַז דעם מאמר האָט געזאָגט ר' עקיבא — ולשיטתו אויל, וואָס ער האָלט ניט אַז „דברה תורה כלשון בני אדם"²⁸, און אַ כפל לשון אין תורה איז ניט לשם חיזוק וכיו"ב, נאָר בכדי צו מרבה זיין אַן ענין נוסף — „לשונות ריבויין הן"²⁹; און דערפאַר לערנט ער אויך בנדוד³⁰, אַז

(25) בסגנון חז"ל (יומא נא, ב. ושי"נ) שנה הכתוב עליו לעכב.

(26) יג, ב.

(27) נשא ז, יא.

(28) תהיה רבי יונתן (הא') סוטה כד, ב. ושי"נ. וראה הנסמך בהערה הבאה. אנציקלופדי תלמודית ע' דברה תורה כלשון בני אדם, ושי"נ. הדרן (הא') לפסחים שנדפס בהגה"ש (קה"ת, תשל"ט) ע' תקכא. (29) ירושלמי שבת פ"ט ה"ב. יבמות פ"ח ה"א. ריש נדרים. סוטה פ"ז ה"ה (וראה פני משה שם. ושם, דכן צריך לגרוס בתהיה טורטני סוטה לד, א). (30) לדעת כמה ראשונים גם הסוברים דברה תורה כלשון בניא ואין דורשין הכפילות היינו דוקא כאשר הדרשה היא נגד משמעות הכתוב (ראה

(23) אבל להעיר דבב' כח"י רש"י שתח"י כל ד"ה זה ליתא (וכן צוין לכמה כח"י עדין בבבלינער מהדק). כן להעיר מב' כח"י רש"י (הניל הערה 7) שהתיבות (אף הבכור) נאכל . . אחד ליתא. (24) כדרכו בפירושו על התורה (ועל הש"ס) — ששולל הקושיות מבלי להביאם (דלא כסגנון התוס' — וא"ת כו' וי"ל) מלבד במקומות ספורים מפני טעם מיוחד שבכא"א מהם. ולדוגמא לעיל (יח, ו): לכנס כו' יכול כו' תיל — כי פשט"ש של „לכם" מכריח הפי' „הדיוט".

אחד" (ועד"ז, נשיא אחד ליום נשיא אחד ליום" ביי די קרבנות הנשיאים); משא"כ בנדו"ד איז דאָר דער כפל והדגשה „לך יהי" איבעריק³⁷.

ז. מיינה של תורה שבפירוש רש"י:

אין ספרי³⁸ וגמרא³⁹ איז דא א ה"א צו פארגלייכן בכור צו חטאת ואשם — ווייל זיי אלע זיינען „מתנה לכהנים" — און לערנען „מה חטאת ואשם ליום ולילה אף בכור ליום ולילה"; אבער רש"י בפירושו באוואַרנט בלויז „שלא תאמר כחזה ושוק של תודה".

בפשטות איז דער טעם, ווייל רש"י שטעלט זיך אויפן פסוק „כחזה התנופה וכשוק הימין" וואָס קען נישט געטייטשט ווערן אויף חטאת ואשם (וועלכע באַלאַנגען אינגאנצן צום כהן)³⁸; משא"כ אין ספרי וגמרא וואו די שקו"ט צו וועלכן קרבן בכור ווערט צוגעגליכן איז (ניט מצד דעם פסוק „כחזה התנופה גוי", נאָר) מצד הסברא.

אבער י"ל אַז אין דעם איז אויך דא אַן ענין ע"ד הרמז:

„בכור" איז אַ רמז אויף אידן — „בניי³⁹

„לך יהי" איז אַ ריבוי — „הוסיף לך הכתוב הוי' אחרת".

[און מ'קען נישט פרעגן: ווי קען רש"י לערנען ווי שיטת רע"ק (אַז לא אמרין דברה תורה כלשון בניא) — בשעת רש"י נעמט אַן אין דרך הפשט אַז דברה תורה כלשון בניא, כדמוכה פון דעם³¹ וואָס ר"ע לערנט³² אַז דער כפל לשון „איש אחד איש אחד למטה" קומט מרבה זיין אַז עס זיינען געווען כ"ד מרגלים, און רש"י לערנט (כפש"מ³³) אַז עס זיינען געווען בלויז י"ב³⁴ מרגלים?

— ווייל דאָרטן רעדט זיך וועגן צוועלף פאַרשידענע במעלתם³⁵ שב-טיים³⁶, איז פאַרשטאַנדיק (ע"ד הפשט) אַז דער פסוק וויל מדגיש זיין אַז יעדער שבט האָט געהאַט „איש אחד", און דערפאַר איז ער כופל „איש אחד איש

אנציקלופדי' שם ע' פ"א, ושי"ג, ועפ"י בנדו"ד לכונ' דרשינו „לך יהי" (וראה לקמן הערה 37). אבל לדעת רש"י (נדרים ג, א. וראה ר"ן שם ד"ה הניחא, למ"ד זה — בכ"מ לא דרשינו.

31) וכדמוכה ג"כ מזה שלא פרשי' הלשונות כפולין שנחלקו בהם רע"ק ור"י (ועד) — ראה המובא באנציקלופדי' שם (אבל י"ל שמשם אין רא"י לנדו"ד, ככהערה 37).

32) ירושלמי סוטה שם.

33) דמאלה שמותם' (שלח יג, ד) ומונה רק י"ב, ומסיים עוה"פ (שם, טז) „אלה שמות האנשים גוי".

34) ראה רש"י שלח שם, כג, יד, כז.

35) במעלות השיוכות ליריגול ולכיבוש הארץ. כמו הגבורים יותר, ראשי הדגלים וכו'.

36) לכאורה קשה מפרשות המשכן (תרומה כה, לב-לג: שם לה (משולש) וכ"פ לאחיו) —

ווי"ל דשם הוא מפני החיבה, וכפרש"י (ח"ש כד, מב) יפה שיחתו כו' כפולה בתורה.

ועפ"י מובן ג"כ זה (שרובם של) מפרשות המשכן נכפלו ונשלוש בתורה (כמשנ"ת בארוכה בלקו"ש חט"ז ע' 461 ואילך).

*) אבל ראה שד"ח כרך ט' כללי הפוסקים (ס"ח אות ד) — אם הפירוש לנדריים הוא מרש"י.

37) ואינו דומה להרבה לשונות כפולין שלא פרשי' בהם כלום — כי ע"ד הפשט יש לחלק בין הכפלת תיבה אחת להכפלת כמה תיבות (כבנדו"ד.

וכן דא' שם שלח וקרבנות הנשיאים).

ואולי גם ע"ד ההלכה כן הוא, ולכן גם ר' ישמעאל שס"ל דברה תורה כלשון בניא (תד"ה רבי יונתן הג"ל. וראה מקומות שבהערה 29. אנציקלופדי' שם), דריש „לך יהי" לרבות בכור בעל מום שהוא מתנה לכהן (וזכרים שם). אלא שבספרי כאן לפנינו לימוד זה אינו לר"י (ד"א . . להביא את הבכור בעל מום כו'), ועפ"י ר"י לא דריש „לך יהי". ולהעיר ממדרש לקח טוב כאן.

38) ברא"ם כאן „לא ידענו מזה אם . . של שלמים אם לחזה ושוק של חטאת". וכבר תמה עליו בנחלת יעקב כאן, ע"ש באורך.

39) שמות ד, כב.

אפילו „בשרם“ — דער גוף⁴⁰ הגשמי שלו — איז אויך ניטא קיין קס"ד צו פארגלייכן אים — מאַכן א שייכות — צו א חטאת ואשם.

נאָר „כחזה התנופה וכשוק הימין“ — של שלמים: דאָס וואָס די נפש האלקית פון א אידן איז ירדה ונתלכשה אין א נפש הבהמית און אין א גוף גשמי, איז בכדי ער זאל דערפון מאַכן א שלמים — שלום בעולם⁴¹ — אַז אויך עולם הזה התחתון, הגשמי והחומרי, זאל ווערן א דירה לו ית'.

ח. וואָס דאָרף רש"י יע שולל זיין — „שלא תאמר כחזה ושושק של תודה“:

אויך תודה איז א קרבן שלמים⁴², אָבער ענינה איז, אַז פריער איז דער אדם געווען אין א מצב של סכנה, און ער איז דערפון געראטעוועט געוואָרן איז אַן אופן בלתי רגיל, בדרך נס⁴³ (און דערפאַר ברענגט ער א קרבן תודה): וואָס איז עבודה רוחנית מיינט עס, אַז דער מענטש האָט א גרויסן נסיון און שוועריקייטן בעבודתו ית', וואָס שטעלן אין סכנה חייו הרוחניים, נאָר ער „ראַטעוועט“ זיך פון דעם מצב דורך א „נס“ — דורך אַן עבודה בלתי רגילה (שהרגל נעשה טבע), דורך מסירת נפש שלמעלה מטעם ודעת.

און דערפאַר איז דאָ אַ קס"ד, אַז אַע"פ וואָס א איד (מצ"ע) איז ניט שייך צו חטאת ואשם, אָבער מצד גופו ונפשו הבהמית איז ער שייך צו נסיונות וכיו"ב של סכנה, אַזוי, אַז די „שלמים“ — דער

בכורי ישראל⁴⁴; בכור אדם (ע"ש אדמה לעליון⁴⁵, חלק אלקה ממעט) איז די נפש האלקית, און בכור בהמה (טהורה) איז די נפש הבהמית פון א אידן (און דער-פאַר זאָגט דער פסוק „בכור שור . . כשב . . עז“, וואָס זיינען, כידוע⁴⁶, די דריי כללות'דיקע סוגים אין נפש הבהמית שבישראל).

איז רש"י בפירושו עה"ת דאָרף ניט באַוואַרענען ושלל זיין אַז בכור איז גלייך צו חטאת ואשם — ווייל מצד פשוטו של מקרא, וואו עס ווערט מודגש די פשוטות פון א אידן, איז ניטא קיין קס"ד אפילו אַז א איד (מצד עצמו) האָט א שייכות צו חטאת ואשם.

בנוגע דער נפש האלקית פון א אידן, שטייט אין זהר⁴⁷ בפשוטות ופשוטות אויפן פסוק⁴⁸, „נפש כי תחטא“ — „תוהא“, אַז אפילו אין בחי' נפש, די נידעריקסטע דרגא פון (די חמשה⁴⁹ שמות שנקראו לנפש האלקית, איז א תמי' ופליאה ווי קען זי דורכפאלן אין א חטא.

טוט דאָ אויף רש"י נאָך א גרעסערן חידוש, אַז אפילו בכור בהמה — די נפש הבהמית פון א אידן — איז (מצד עצמו) ניט שייך צו א חטא⁵⁰; און נאָכמער:

(40) ולהעיר שכללות דין בכור הוא מפני דוהרגו ה' כל בכור בארץ מצרים (בא יג, טו), שמכה זו היא מפני שותמאן לשלחו (בני בכורי ישראל, ולכן) הנה אנכי הורג את בנך בכורך (שמות שם, כג).

(41) שליה (כ. ב. ש.א. ב. ובכ"מ).

(42) קונטרס התפלה פ"ח. ספר השיחות תורת שלום ע' 10.

(43) ח"ג יג, ריש ע"ב, טז, א.

(44) ויקרא ד, ב.

(45) ב"ר פ"ד, ט.

(46) ראה תניא (פ"א, פ"ז) דנה"ב וגוף שבישראל הוא מק"נ, שהיא שד משדיו יהודאין שענינו היצה"ר לתאוות היתר (שם פ"ח), והיצה"ר לתאוות איסור הוא שד משדיו נוכראין (תניא שם).

(47) רש"י ויקרא ג, א. וראה ג"כ רש"י תצוה כט,

כב.

(48) ראה רש"י צו ז, יב: נדר שלמים הללו, שלמי תודה הן, שם"ד: התודה קרוי שלמים.

(49) ראה רש"י צו שם, יב: דבר הודאה על נס שנעשה לו.

עצמו האט קיין שייכות ניט דערצו),
ווייל ע"פ טבע פון א איד האט ער ניט
קיין שייכות צו ענינים פון היפך הטוב.

און דערפון קומט אויך אראפ אין
גשמיות, אז ווען א איד איז ווי עס
באדארף צו זיין, דארף ער ניט אנקומען
צו קיין נסים (ובמילא — קרבן תודה)
כנוגע מצבו הגשמי, ווייל ע"פ טבע איז
„ה' עמו", ובמילא — „ה' שומרך ה' צלך
על יד ימינך"⁵¹,

און „באר פני מלך חיים"⁵², דער אוי-
בערשטער גיט אים אלע ענינים פון בני
חיי ומזוני, ובכולם — רוויחי.

(משחת מוצש"ק פ' קרח תשל"ח)

שלום בעולם — וואס ער טוט אויף איז
פארבונדן מיט „נס" (ותודה) —

איז רש"י שולל אויך די קס"ד, ווארום
מצד דער „פשוטות" פון א אידן, לייכט
ביי אים די אמונה פשוטה בה' אחד, און
במילא איז ער „באמנה אתו ית'" אין
אלע מעמדים ומצבים אויף אזוי פיל, אז
ביי אים איז מלכתחילה ניטא קיין ארט
אויף ענינים של היפך כו' פון עודנו
ביהדותו⁵⁰.

דאס גופא וואס א איד פילט אז ס'איז
דא א מציאות של נסיון כו' פון וועלכן
ער דארף זיך ראטעווען (ובפרט, אז
מ'זאל דארפן אנקומען צו א „נס"),
ווייזט אז ביי אים האט זיך אריינגע-
געמישט עפעס וואס איז ניט „אידיש"
(ע"ד ווי חטאת ואשם, וואס א איד מצד

(51) תהלים קכא, ה.

(52) משלי טז, טו.

(50) ראה תניא פכ"ד, כה.

חוקת *

התרומה משום דר' פרנץ⁷.

ויל' אז אין דער סוגיא (במס' מגילה)
קומט צו א חידוש סיי אין דעם ענין פון
ס"ת ערום ומטפחת ס"ת, סיי אין דעם
ענין פון תורה ומצות בשייכות צום
אדם, כדלקמן.

ב. וז"ל הגמרא בסיום מס' מגילה:
אמר רבי פרנץ אמר רבי יוחנן כל האוחז
ס"ת ערום נקבר ערום ערום סלקא
דעתך אלא אימא נקבר ערום בלא מצות
בלא מצות סלקא דעתך אלא אמר אביי
נקבר ערום בלא אותה מצוה.

ס'איז מובן ופשוט, ווי פיל מאל
גערעדט⁸, אז אפילו א קס"ד אין גמרא
האט א מקום בשכל, אויך אין שכל
התורה. ווארום עס רעדט זיך דאך וועגן
תנאים ואמוראים וואס כל עסקם איז
געווען אין תורה, איז דאך פשוט אז
אפילו די קס"ד זייערע איז ניט סתם א
סברא וואס האט ניט קיין ארט אין תורה.

נאכמער: רב אשי מסדר הגמרא האט
דאך ניט אריינגעשטעלט אין גמרא
יעדע שקו"ט וקס"ד וואס איז געזאגט
געווארן בבית המדרש⁹ (כאטש אז ס'איז
מובן אז אויך יענע סברות האבן געהאט
אן ארט בשכל התורה און בפרט אין
דער סוגיא וואו זיי זיינען געזאגט גע-
ווארן). איז פון דעם וואס די סברות
וקס"ד האט רב אשי יע אריינגעשטעלט

א. איינער פון די ערטער אין ש"ס
וואו די גמרא איז מדמה און משווה
תורה צו אדם — וואס איז מרומז
בפרשתנו¹⁰, "זאת התורה אדם" — איז
בסיום מס' מגילה.

דער פערגלייך פון תורה לאדם איז
ברייבוי ענינים אנהייבנדיג אז אזוי ווי
אדם איז צוזאמענגעשטעלט פון גוף
ונשמה — אזוי איז אויך בתורה¹¹. באדם
איז רמ"ח איברים ושס"ה גידים — אזוי
איז תורה הוראה ברמ"ח מ"ע ושס"ה
מל"ת¹². ועוד.

בפרשתנו ביי "זאת התורה אדם" איז
דער המשך "אדם כי ימות באהל ג'",
עד"ז ווערט דער תוכן פון דעם פאר-
גלייך צווישן תורה און אדם אין מס'
מגילה ארויסגעבראכט בשייכות מיט
מיתה — "אמר רבי פרנץ . . כל האוחז
ס"ת ערום נקבר ערום כו".

נאכמער: כשם ווי בפרשתנו רעדט זיך
ניט נאר בענין המיתה כשלעצמה, נאר
בשייכות צום דין טומאה¹³, עד"ז איז ביי
דעם לימוד הנ"ל, אז מצד דעם וואס
"כל האוחז ס"ת ערום נקבר ערום", האט
מען גוזר געווען טומאה אויף ידים¹⁴, אף
הידיים הבאים מחמת ספר פוסלות את

(*) וסיום מס' מגילה.

(1) י"ט, יד.

(2) ראה זח"ב קיו, ריש ע"ב. ח"ג כט, ב. ובכ"מ.

(3) זח"ג קנב, א.

(4) זח"א קע, ב. וראה מכות כג, סע"ב.

(5) ולהעיר דלא המת מטמא אלא חוקה חקקתי
גזרה גזרתי (נתחומא פרשתנו ח (כו). וכנראה זהו
מקורו דהרמב"ם סוף הל' מקואות. וראה ספרי זוטא
שבהערה (7).

(6) שבת יד, סע"א.

(7) ומודגש ביותר עפ"מ"ש ביל"ש פרשתנו (רמז
תשסא. מספרי זוטא עה"פ) נוגע במת טמא ואין מת
עצמו טמא, שהוא ממש כידיים שבאים מחמת הספר,
שאר הספר עצמו טמא.

(8) ראה לקו"ש חט"ז ע' 94. ח"ח ע' 240. וש"נ.

(9) ראה גם הל' ת"ת לאדה"ז פ"ג קרא סק"א.